

WIJZER in de WIJK

SAMEN LEREN IN DE WIJK

LEARNING COMMUNITIES

Het project Wijzer in de Wijk werkt op twee niveaus aan de lerende gemeenschappen (LC = learning communities):

1. niveau van het samenwerkingsverband van gemeenten en partners uit de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland en Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden en Zorgbelang Inclusief (werkgroep LC) en
2. niveau van de drie wijken, met gemeenten, lokale zorg- en welzijnspartners, vrijwilligers en inwoners (3 lokale LC's).

Samen leren

Samen leren is belangrijk, omdat een integrale wijkgezondheidsaanpak vraagt om nieuwe spelregels om gezamenlijk aan de slag te gaan. Bij het leren staan de ambities van het project Wijzer in de Wijk steeds centraal: hoe kun je meer *focus* aanbrengen, hoe kun je *integraal* werken versterken en hoe kun je *inwoners* duurzaam betrekken bij wijkgezondheidsplannen? Ofwel inwoners gaan met hun eigen gezondheid aan de slag met wat zij belangrijk vinden en worden hierin aangemoedigd.

Om samen leren vorm te geven, is het van belang dat je rekening houdt met de doelgroep en context waarmee je te maken hebt. Hierbij spelen vragen als: Wie wil je betrekken? Wie heb je nodig? Hoe breng je mensen samen? En, op welke manier ga je met elkaar aan de slag? Daarnaast denk je na over de manier waarop je de geleerde lessen verzamelt, naar buiten brengt en borgt. Om met en van elkaar te leren is het een goed idee om gebruik te maken van activerende werkvormen. Op die manier kom je met elkaar in gesprek en kun je kennis en ervaring delen.

Hierna vind je een aantal voorbeelden van samen leren in de 3 lokale LC's en de werkgroep LC. Ook reflecteren we op wat het samen leren in Wijzer in de Wijk heeft opgeleverd. Zie ook: [Aanpak Actieonderzoek](#)

INHOUD

1 Lokale learning communities	2
• Programmagroep Stevenshof Vitaal, fysiek (Leiden)	2
• Inspiratiebijeenkomsten Stevenshof Vitaal, fysiek (Leiden)	2
• Online – Programmagroep Stevenshof Vitaal (Leiden)	3
• Online – Werkgroep Welzijn op Recept Alphen aan den Rijn	3
• Dreamteam Den Haag Zuidwest, fysiek	5
2 Werkgroep Learning Community (LC)	5
3 Wat hebben we geleerd van het samen leren?	7
4 Aanbevelingen	7

Programmagroep Stevenshof Vitaal, fysiek (Leiden)

Tijdens een fysieke bijeenkomst van de programmagroep werden deelnemers (bestuurders, partners uit de wijk (zorg, sociaal domein en preventie), regionale zorgverzekeraar en onderzoekers uitgenodigd om aan de hand van diverse leervragen hun ideeën uit te schrijven op post-its. Door zo'n aanpak, gefaciliteerd door de onderzoeker van het Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap, Hogeschool Leiden, maak je ideeën zichtbaar en kun je gericht met elkaar in gesprek gaan. De leervragen hadden betrekking op de voortgang, monitoring en samenwerking binnen het project en helpen bij het maken van concrete afspraken die de integrale aanpak helpt vormgeven.

Inspiratiebijeenkomsten Stevenshof Vitaal, fysiek (Leiden)

Er werden zogenoemde 'inspiratiebijeenkomsten' aan de hand van het gedachtegoed van Positieve Gezondheid georganiseerd met bewoners, vrijwilligers en professionals van lokale zorg- en welzijnsorganisaties om verhalen uit de wijk op te halen: Wat signaleren bewoners en professionals? Wat vinden zij belangrijk? Wat moet opgepakt worden? Gemiddeld zo'n honderd bewoners en dertig professionals namen per bijeenkomst deel.

Naar aanleiding van de inspiratiebijeenkomsten zijn zes Initiatiefgroepen gestart: Groen, Beweeglint, Ontmoetingsplek, Sociale relaties en vriendschap, Voeding en Gezond opgroeien.

Elke initiatiefgroep ging aan de slag en eens in de acht tot 10 weken troffen ze elkaar tijdens een Werksessie. In deze sessies bespreken de deelnemers de voortgang en helpen elkaar waar mogelijk verder. Via filmpjes op de website van Stevenshof Vitaal kunnen de leden van de Programmagroep zich op de hoogte houden van de voortgang.

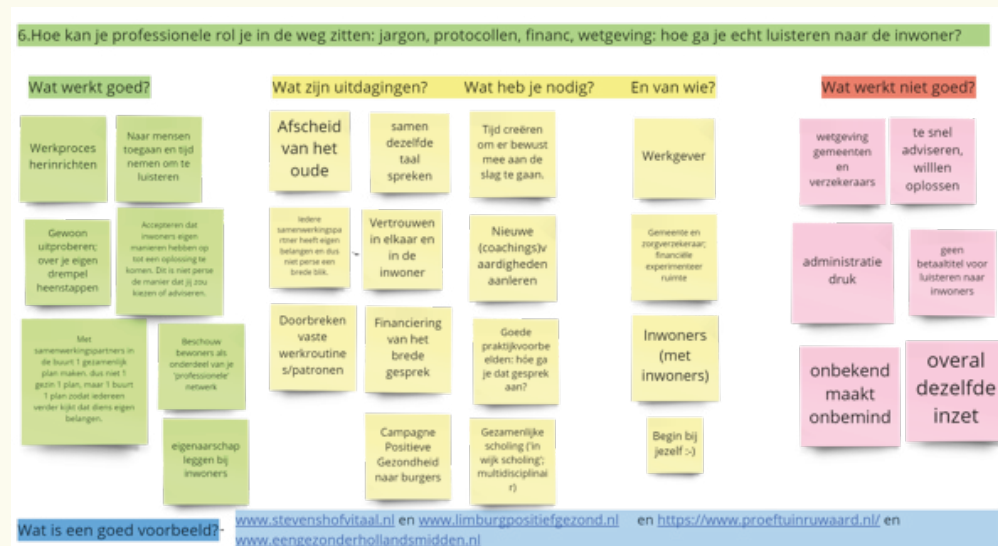
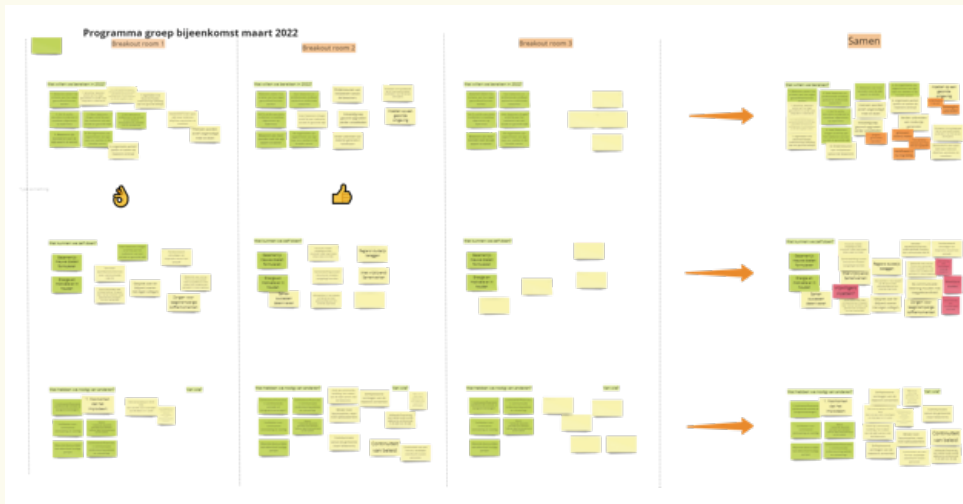

Programmagroep Stevenshof Vitaal, online (Leiden)

Zoals we inmiddels gewend zijn, kan er ook online worden vergaderd. Ten tijde van de corona epidemie hebben we elkaar ontmoet in een online setting. Voordeel was dat veel deelnemers konden aansluiten, nadeel was dat het gesprek soms wat lastiger te coördineren was.

Om zoveel mogelijk rendement uit deze bijeenkomsten te halen, hebben we gebruik gemaakt van de online tool Miro. In deze omgeving konden we vanuit de breakout rooms parallel kennis en ervaring uitwisselen. Hierbij is van belang dat je vooraf bepaalt wat de leervraag is en wat de beoogde opbrengst is die daarbij hoort. Hieronder zie je twee voorbeelden van een werkomgeving in Miro.

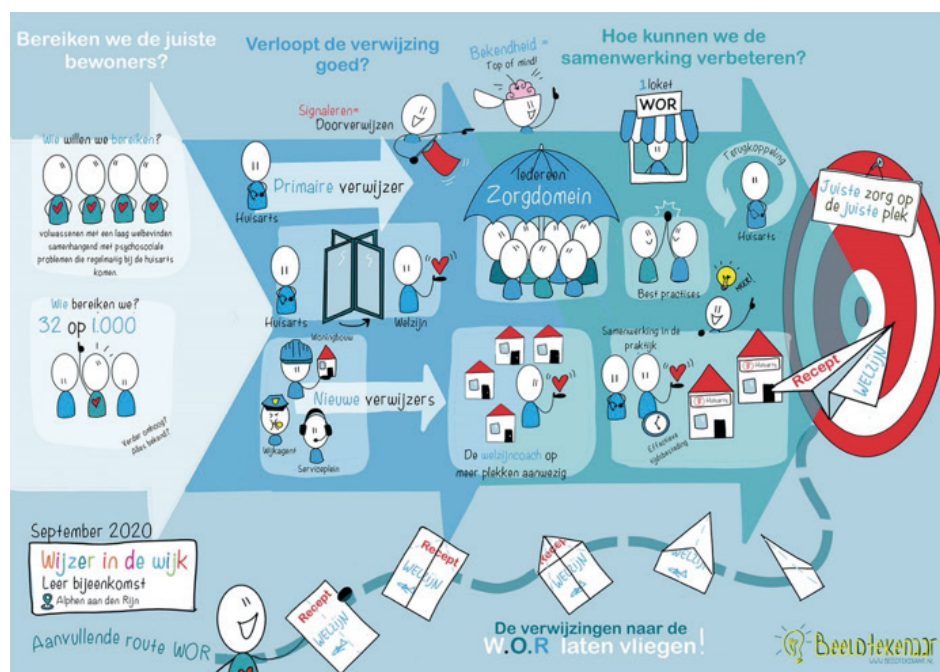
Werkgroep Welzijn op Recept Alphen aan den Rijn, online

Tijdens de online leersessies in Alphen aan de Rijn met uitvoerende partijen van Welzijn op Recept hebben we gebruik gemaakt van Google jamboard als online tool. Vanwege de groepsgrootte en -samenstelling lag hier de voorkeur om plenair kennis en ervaringen uit te wisselen. Het werken met een gerichte leervraag helpt om het gesprek inhoud te geven en een nuttige discussie op gang te brengen. Hierbij is het wel van belang dat een moderator –

in dit geval een consultant van TNO Healthy Living i.s.m. onderzoeker Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap, Hogeschool Leiden - samenhang en structuur aanbrengt in de onderwerpen die op tafel komen. Bij voorkeur sluit je dan af met een aantal gerichte afspraken, waarmee deelnemers direct in hun praktijk aan de slag kunnen gaan.

Leren op wijkniveau is in Alphen aan den Rijn versterkt door het maken van praatplaten van iedere leersessie. Dit zijn visuele verslagen die door een tekenaar gemaakt zijn om de inzichten en uitkomsten van de bijeenkomsten vast te leggen. Zie www.wijzerindewijk.nl

Tevens wordt in Alphen aan den Rijn op bestuurlijk niveau – in het Alphens Keten Overleg (AKO) - gereflecteerd en geleerd. Dit AKO is al 7 jaar een bestaande overleg structuur tussen partijen uit medisch en sociaal domein. Het bestuurlijke AKO heeft het verkleinen van gezondheidsverschillen omarmd en gesteld dat ze daar als AKO-partners gezamenlijk voor aan de lat staan. Het is daarin waardevol om partners vanuit verschillende domeinen aan tafel te hebben. Niet als doel op zich, maar als middel.

Dreamteam Den Haag Zuidwest, fysiek

In Den Haag Zuidwest heeft de lokale procesbegeleider in 2022 een dreamteam opgericht om in breedte naar oplossingen te kijken die recht doen aan de (gezondheids)behoeften van inwoners in de wijk. In dit team zitten pioniers van verschillende afdelingen die aan de knoppen kunnen draaien, en ervoor kunnen zorgen dat zaken in Zuidwest in beweging worden gezet.

De bewonersbehoefte is hierin leidend: alle thema's die uit de gesprekken over gezondheidsbehoefte uit de wijk kwamen, zijn ingevlogen. Ieder draagt bij met inzet vanuit eigen middelen en vanuit eigen expertise. In het Haagse dreamteam zitten onder andere de afdeling Sport, de Haagse Aanpak Gezond Gewicht, Stedenbouw en Planologie, Groen en een aantal eerstelijns zorgprofessionals.

Naast inhoudelijke expertise zijn er om daadkrachtig te zijn ook verschillende krachten nodig in een dergelijk team. Zo hebben we in het dreamteam o.a. creatief talent, organisatietalent en verbindend talent. Diversiteit is een van de sleutels tot succes, het zorgt voor echte (en leukere) samenwerking en dat wordt gezien en gevoeld bij de bewoners.

2

WERKGROEP LEARNING COMMUNITY (LC)

Om te leren van het project Wijzer in de Wijk zijn tweemaandelijks werkgroepen met alle projectleden georganiseerd voor een goede invulling van het co-creatie proces en de te doorlopen stappen in de wijken. Zie box 2 voor de stappen uit fase 1 van het project. Er is gebruik gemaakt van bestaande methodieken en goede voorbeelden vanuit landelijke kennisinstituten (zoals gezonde wijkaanpak, stappenplannen, werkvormen voor dialogen inwoners en professionals, inzichten burgerparticipatie). Dit om in de drie wijken zoveel mogelijk vanuit dezelfde integrale handvatten te werken. De werkgroep Learning Community is begeleid door het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap, Hogeschool Leiden.

Tijdens elke bijeenkomst van de werkgroep Learning Community stond een onderwerp of leervraag centraal. Het onderwerp of leervraag werd bepaald door welke vragen of thema's speelden tijdens de uitvoering van het project in fase 1.

Stap 1 Analyse gezondheidssituatie

Om in de wijken stap 1 vorm te geven zijn twee werkgroepen met de projectleden geweest:

- 1 Hoe identificeren en betrekken we stakeholders per wijk adhv een stakeholderanalyse (domeinen leefstijl, gezondheid, sociale omgeving, fysieke omgeving, participatie, positieve gezondheid)?
- 2 Hoe betrekken we inwoners in de wijk en maken we een plan voor burgerbetrokkenheid?
Leerervaringen werkgroep LC: overzicht relevante partners, manieren inwoners te betrekken, elkaars taal leren spreken en taken verduidelijken

Leerervaringen lokale LC's: domeinoverstijgend kijken naar data en netwerken, gesprek positieve gezondheid, identificatie relevante partijen, bewonersgroepen en vindplaatsen.

Stap 2 Thema's en prioriteiten kiezen

Om in de wijken stap 2 vorm te geven zijn twee werkgroepen met de projectleden geweest:

- 1 Hoe kunnen we de samenhang van problemen opsporen en begrijpen (ter voorbereiding bijeenkomsten)?

- 2 Hoe kunnen we zo goed mogelijk co-creëren met lokale partijen en inwoners?
Leerervaringen werkgroep LC: omgaan met cijfers en actoren/belangen, diverse beelden van co-creëren, verschillende dynamiek in wijken en kennis van de voorwaarden voor integraal werken

Leerervaringen lokale LC's: contact met inwoners is er niet zomaar, vragen rond draagvlak en betrokkenheid, tijdsdruk, focus blijft moeilijk, het lokaal verbinden van zorg met welzijn.

Stap 3 Plan met mix van interventies en afspraken

Om in de wijken stap 3 vorm te geven zijn twee werkgroepen met de projectleden geweest:

- 1 Hoe inventariseren en kiezen van interventies voor de wijk (inclusief afwegingskader)?
- 2 Hoe maken we een plan met interventies (workshop georganiseerd door RIVM op locatie Den Haag)?

Leerervaringen werkgroep LC: behoeften aan afwegingskader, interventies onderbouwen op gezamenlijke thema's en achterliggende factoren.

Leerervaringen lokale LC's: thema's van inwoners leidend laten zijn voor interventiemix, werkzame elementen interventies aanpassen kost tijd (is voor fase 2), belangen inwoners en organisaties afwegen.

Box 2. In drie stappen naar een wijkgezondheidsplan in fase 1

Werkgroepen Learning Community

Het samen leren in fase 2 van het project richtte zich op de verschillende niveaus: wijk- en gemeenteniveau en projectniveau. Dit is gekoppeld aan de ambities van Wijzer in de Wijk: bereiken we de juiste inwoners, voelen ze zich (positief) gezond, verlopen de interventies goed en is de samenwerking/integrale aanpak verbeterd?

In de werkgroep LC is in fase 2 vooral gereflecteerd op hoe lokaal antwoorden op deze vier bovenstaande vragen gevonden konden worden. Het leren vond plaats op verschillende niveaus, met als doel om gezamenlijk antwoorden te ontwikkelen op de hoe-, de waarom- en waartoe vragen. Een voorbeeld is het aanpassen van werkzame elementen om interventies te laten aansluiten bij specifieke doelgroepen en leren hoe het bereik te vergroten van de erkende interventies. Een erkende interventie die in alle drie de wijken is uitgevoerd, Welzijn op Recept, stond hierbij centraal. Inwoners die deelnemen aan deze interventies zijn ook intensiever gevolgd. In de lokale LC's is de 'nieuwe' kennis toegepast en is stilgestaan bij de onderlinge samenwerking tussen partners en de integrale aanpak van de interventies. De kennis uit het monitoren van fase 2 was hieraan ondersteunend. De bijeenkomsten in de drie lokale LC's zijn weer ondersteund vanuit het Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap, Hogeschool Leiden. Het samen leren zoals al uiteengezet in fase 1 liep door in fase 2. Het voordeel is gezamenlijke afspraken over ondersteuning in de wijken voor het realiseren van onze ambities, mogelijkheden om overeenkomstige interventies gezamenlijk te onderzoeken en leren van elkaar binnen het samenwerkingsverband. Daarnaast stond centraal de leerbehoeften van de deelnemers, hoe meer focus aan te brengen in de wijkaanpak, hoe meer bewoners te betrekken en hoe beter integraal te werken.

Een van de werkgroep bijeenkomsten had als leervraag 'Hoe bereiken we mensen in kwetsbare posities'. Hierbij maakten we gebruik van een actieve werkvorm waarin we met behulp van Persona's, de Participatiewaaijer en de Toolbox van Movisie kennis en ervaringen hebben uitgewisseld: [Verslag LC van 4 november "bereiken van mensen in kwetsbare posities"](#)

3

WAT HEBBEN WE GELEERD VAN HET SAMEN LEREN?

Wat hebben we geleerd in de werkgroep LC?

De lokale omstandigheden van de drie wijken en dus de lokale procesbegeleiders lieten grote verschillen zien wat betreft beleidsontwikkeling, demografie en eigenschappen van de drie wijken. Het gezamenlijk leren in het ontwikkelen en uitvoeren van de integrale wijkgezondheidsplannen was hierdoor niet eenvoudig, maar werd wel als erg waardevol ervaren om te leren van de verschillen.

De aanpak van de drie gemeenten was verschillend wat betreft monitorplan qua methoden (bijv. vanuit de behoefte van de inwoner versus meer gericht op ketensamenwerking), maar met dezelfde leervragen. Hierdoor konden zij onderling leren van het monitoren en op deze manier juist leren van de verschillen. Wijzer in de Wijk heeft ervoor gezorgd dat er intergemeentelijk geleerd is, wat niet vanzelfsprekend is bij de uitvoering van wijkgezondheidsplannen van gemeenten.

Wat hebben we geleerd in de drie LC's in de wijk?

Naast de werkgroep LC bijeenkomsten zijn er meerdere lokale LC bijeenkomsten geweest in de drie wijken.

- Wat in de drie LC's opvalt, is dat lokaal professionals, vrijwilligers en inwoners graag meedoen in het proces om een integraal wijkgezondheidsplan te ontwikkelen.
- Alle drie de wijken geven aan dat er veel gebeurt, maar lang niet alles bekend is. Communicatie met en in de buurt is een gedeeld en belangrijk thema.
- Gekozen thema's worden omarmd en na keuze niet verder ter discussie gesteld. Deelnemers zijn betrokken op de gekozen thema's. Er heerst een gevoel van aan de slag willen gaan.
- De lokale bijeenkomsten WidW dragen bij aan netwerkvorming in de wijk. Deelnemers geven aan graag betrokken te willen blijven bij de integrale aanpak van gezondheid in de wijk.
- We leren dat delen van informatie heel belangrijk is en mensen (professionals, vrijwilligers en bewoners) elkaar moeten (leren) kennen. Hierin ook ervoor zorgen dat er een overzicht wordt bijgehouden van alle informatie, activiteiten en uitkomsten.
- Het is belangrijk om een trekker te hebben die de lokale partners en inwoners bij elkaar brengt en ervoor zorgt dat er geleerd en gereflecteerd kan worden.

4

AANBEVELINGEN

Op grond van de ervaringen van Wijzer in de Wijk doen wij de volgende aanbevelingen over samen leren:

- Zorg voor een trekker die de lokale partners en inwoners bij elkaar brengt en zorgt dat er geleerd en gereflecteerd kan worden.
- Breng de lokale leerbehoeftes van de betrokkenen goed in kaart. Dat vraagt een lokaal aangepast en zorgvuldig proces.
- Begin vanuit de behoefte en casuïstiek van inwoners, om zo lokale partners bij elkaar te brengen en de focus te behouden.
- De lokale leervragen rondom de uitvoering worden in lokale bijeenkomsten verkend. Deze bijeenkomsten worden door de lokale procesbegeleiders georganiseerd, waarbij er ook een leerprogramma wordt verzorgd. Het is aan te bevelen om met deze lokale groepen expliciet te maken wat het doel van deze bijeenkomsten is, om verwachtingen vooraf helder te krijgen.

- Breng goed in kaart in dialoog met zowel de lokale LC als de werkgroep LC leden wat hun leerbehoeftes zijn en welke ambities de lokale LC en werkgroep LC leden hebben om samen te leren. Dit helder maken is belangrijk omdat de wijken en context van de lokale uitvoering grote diversiteit vertonen.
- Formaliseer met de werkgroep LC leden de leerbehoeftes in een planning wanneer welke leervraag centraal staat. Maar zorg wel voor ruimte om flexibel op onverwachte ontwikkelingen in te kunnen spelen. Nodig ook partners uit de wijk uit.
- Het is aan te bevelen om één maal per jaar te reflecteren op de ontwikkelingen van het 'samen leren' op lokaal en werkgroep LC niveau.

Zie ook: www.wijzerindewijk.nl

